

Leselinjer – en introduksjon

I essayet «Bramness befolkning – om menneskene i Hanne Bramness poesi, og hva fortellingen tilfører den poetiske formen» skriver **Dan Alexander Andersen** seg inn på karakterene i Bramness' lyrikk. Han viser hvordan mennesker får større plass gjennom forfatterskapet hennes, hvordan de tydeliggjøres, og han reflekterer omkring hva disse gjør med diktene når de blir en naturlig del av poetens stemme. Andersen leser et utvalg dikt på tvers av forfatterskapet for på den måten å kunne peke på at menneskers tilsynekomst i diktene både er en humanistisk utvikling i forfatterskapet og en avgjørende del av Bramness' poetiske utvikling.

Andersens essay gir en fin inngang til Bramness' diktning, og etterfølges av **Ole Karlens** samtale med poeten – «Å tolke lyset» – som en annen måte å nå fram til den poetiske tenkning og praksis på. Utgangspunktet er Bramness' egen bakgrunn, hvorpå samtalen raskt beveger seg over til poetologiske grunnspørsmål med avsett i metadiktning og den poetiske praksis diktverkene framviser. Samtalens andre del er strukturert som en kronologisk gjennomgang av forfatterskapet, fra Bramness' (norske) debut med *Korrespondanse* til de seneste utgivelsene *Fra håpets historie* og *Håp bygger huset*. Disse to første bøkene i samtalen kan med fordel leses i dialog med de øvrige artiklene i boka, i særdeleshet de artiklene som drøfter voksenlyrikken. Samtalens tredje bolk handler om gjendiktning, og får sin utdypning i artikkelen som følger direkte etter, **Ole Karlens** «'Labour of Love'». Om Hanne Bramness og gjendiktning – og om gjendiktningen av Sylvia Plaths *Tre stemmer*». Bramness var redaktør for gjendiktningsserien *Stemmens kontinent* og har siden fortsatt sitt gjendiktningarbeid i Nordsjøforlaget, som redaktør og forlegger. Karlens gir innledningsvis en oversikt over dette arbeidet og plasserer det i lys av ulike historiske tradisjoner, særlig kvinnelige poeters gjendiktningarbeid og den nynorske gjendiktningstradisjonen. Artikkelenes andre del er en

nærstudie av Bramness' gjendiktning av Sylvia Plaths dramatiske dikt, *Tre stemmer*. Artikkelen viser bl.a. hvordan Bramness følger opp ett aspekt ved sitt gjendiktningprogram: Det er mange «huller» i norsk gjendiktning av lyrikk, og disse må fylles. Som det framgår av artikkelen, er Plath solid representert på norsk, særlig gjelder dette den dødsredne poesien hun er særlig kjent for, og med utgivelsen av det nokså ukjente, men kanskje mer livsbejaende *Tre stemmer* «fylles et hull» i den norske Plath-resepsjonen.

Dernest følger fire artikler om Bramness' diktbøker som retter en særlig oppmerksomhet mot stemning, imaginasjon og håp. I «Stemningen i *Regnet i Buenos Aires*» reflekterer **Dan Ringgaard** over de stemninger han blir satt i idet han holder diktboka *Regnet i Buenos Aires* i hånden, og senere, når han leser diktene i samlingen. Ringgaards artikkel presenterer et rammeverk for å lese stemninger ut av dikt, og den gir gjennom sensitive lesninger tilgang til dimensjoner ved Bramness' dikt som det er vanskelig å gripe med ord. Stemningen hos Bramness er verken subjektiv eller objektiv, ifølge Ringgaard, som via Martin Heideggers begrep *Stimmung* viser hvordan stemning både er innenfra og utenfra, om hvordan man blir satt i en bestemt affektiv tilstand som både er verden, og som avdekker en verden. Dessuten viser Ringgaard hvordan Bramness' dikt, som en følge av dens stemning bærer i seg Jorge Luis Borges' diktning, som om de to forfatter-skapene forenes i en Buenos Aires-stemming. Bramness' «metode» eller poetikk, kan vi tenke oss i forlengelsen av Ringgaards refleksjoner, er å la regnet komme til ordet.

Ingrid Nielsen tar utgangspunkt i den greske myten om Orfeus og Eurydike, samt Rainer Maria Rilkes åttende Duino-elegi for å diskutere hva det vil si å overskride det menneskelige blikket, og om dette i det hele tatt er mulig for mennesket i artikkelen «'Mellom skulderbladene eller i halsgropen / sitter øyet'. Om syn, sansning og skapelse hos Hanne Bramness». Nielsen svarer gjennom lesninger av Bramness' dikning bekræftende på dette, og demonstrerer hvordan Bramness' dikt flere steder åpner for et blick eller et syn av en slik karakter. Ikke minst viser en inngående lesning av diktet «Hjul» (fra *Håpets historie*), hvor deler av artikkelens tittel er hentet fra, hvordan Bramness åpner opp for dette overskridende blikket.

Poetiske omdanninger gjennom blikket følges også opp i artikkelen «Inn i Hanne Bramness' hus» av **Silje Solheim Karlsen**. Karlsen undersøker hus som poetisk motiv med særlig fokus på bevegelser, bilder og poesi med hovedvekt på diktene fra *Håp bygger hus* (2018). Solheim Karlsens lesninger viser hvordan den visuelle erfaringen blir omdannet til poetiske, drømmelignende og imaginære bilder i Bramness' dikt. Mer bestemt peker hun ved hjelp av Gaston Bachelards *The Poetics of Space* på hvordan husene i Bramness' dikt er steder som rommer minner og erfaringer, og som poeten kan gå inn i og framkalle i skrift, og på den måten er utgangspunkt for poetiske forestillinger. **Hans Kristian S. Rustad** gjør i artikkelen «Poesi som alternativ. Om lys og håp i *Vekta av lyset* (2013)» en lesning av Bramness' diktsamling *Vekta av lyset* med en særlig oppmerksomhet rettet mot hvordan Bramness' i diktene fanger lys i poetiske bilder, og hvordan hun knytter lys til håp og nåde. Rustad argumenterer for at det finnes en mulig forbindelse mellom Bramness' forståelse av nødvendigheten av poesi, slik hun artikulere dette i essays og intervjuer, og slik dette kommer til uttrykk i hennes dikt, og den franske filosofen Simone Weils tenkning om håp og nåde. De deler begge forståelsen av poesi som en diktart som kan sette mennesker i forbindelse med noe ekstraordinært, noe som kan gi håp, og som slik kan fungere som en *metaxu*, dette platonske begrepet som overført på Bramness' diktning forbinder det materielle og det åndelige. Bramness er ifølge Rustad på den måten opptatt av at poesien skal utgjøre et nødvendig supplement til den kunnskapen vi kan få om verden og om mennesket gjennom ulike vitenskaper.

I den siste delen av denne antologien følger tre artikler og et kunstneressay som alle omhandler Bramness' dikt for barn og unge. **Hadle Oftedal Andersens** artikkel «Barnelyrikk mellom Basho og Pound. Haiku, imagisme og *Skogen i hjartet*» er en nærlesning av Bramness' diktsamling *Skogen i hjartet* (2013), i lys av imagisme og haikutradisjonen. Andersen vektlegger modernismen som en periode og en idé som overskrider skillet mellom en voksenlitterær og en barnelitterær tradisjon. Det betyr ikke at en spesifikk barnelitterær modernisme ikke kan danne en fruktbar ramme for *Skogen i hjartet*, men at Andersen ved å rette oppmerksomheten mot modernismen viser andre litterære

forbindelseslinjer og andre tradisjoner som er innvevd i diktsamlingen. I artikkelen blir kvaliteter som det grafiske, det minimalistiske, det humoristiske, det muntlige og det lydlig berørt, både for å vise diktsamlingens meningsskapende lag og for å demonstrere hvordan *Skogen i hjartet* henvender seg bakover til den modernistiske tradisjonen som en allalder-diktbok. Der Andersen altså etablerer en aldersoverskridende modernisme som ramme for sin lesning, plasserer **Silje Harr Svare** og **Anne Skaret** *Skogen i hjartet* i en barnelitterær teori og praksis. Utgangspunktet for artikkelen «Menneske og natur i Hanne Bramness' barnelyrikk. *Skogen i hjartet* som illustrert langdikt og som forestilling for barn» er diktboka og langdiktet formidlet både som diktbildebok og som teaterforestilling for barn. Ved å fokusere på hvordan Bramness' dikt interagerer med andre kunstformer, medier og modaliteter, utvider Svare og Skaret materialet til å omfatte dikt, bokdesign, illustrasjoner og en scenisk forestilling. Slik bidrar artikkelen til å gi ny innsikt i hvordan Bramness' dikt for barn kan erfares og forstås når de inngår i et samspill med visuelle og sceniske uttrykksmåter. Artikkelen representerer både en inter- og en flermedial tilnærming og undersøker framstillinger av forholdet mellom menneske og natur i diktbokas ulike medieversjoner. Artikkelens første del er en analyse av *Skogen i hjartet* som diktbildebok og er forankret i bildebokforskning og lyrikkteori. Lesningene er inngående med fokus både på diktene og illustrasjonene, med en særlig orientering mot spørsmålet om hvordan biologisk kunnskap om frosken, tjernet og skogen kommer til syne og hvordan naturkunnskapen samspiller med den lyriske formen og andre dimensjoner ved langdiktet. Svare og Skaret konkluderer med at både dikta og tegningene markerer forskjeller mellom frosk og menneske, men at både dikt og illustrasjoner også motvirker disse forskjellene gjennom å skape identifikasjon og nærhet med frosken. Artikkelens andre del omhandler *Skogen i hjartet* som teaterforestilling for barn. Svare og Skaret vektlegger her hvordan sceneversjonens struktur, samt markeringen av årstidsskifter, forsterker diktets narrative trekk, og de retter oppmerksomheten mot hvordan relasjonen mellom menneske og dyr blir formidlet gjennom de ulike rollene som den eneste skuespilleren i forestillingen inntar. Dernest ser de nærmere på hvordan scenografi, rekvisitter, kostymer

og lyssetting gjensker ulike naturmotiv og handlingselement fra diktet.

I artikkelen “Behovet av trygghet – barnlyrikkens regressiva typologi och Hanne Bramness” er **Johan Alfredsson** opptatt av barnelyrikkens potensielle funksjoner, og han viser hvordan Bramness’ lyrikk kan brukes i arbeid med barns kroppslige og mentale utvikling. Han anvender psykodynamisk tilknytningsteori som ramme for sin tilnærming til Bramness’ barnelyrikk, der fokuset mer enn på nærlesning av diktene ligger på en analyse av leseprosessen og hva som skjer i denne. Alfredsson peker blant annet på hvordan Bramness’ barnelyrikk kan leses med en strengere rytme enn det man kanskje først tenker seg, og hvordan disse rytmiske kvalitetene påvirker leseren fysisk. Videre resonnerer Alfredsson over det lekende i barnelyrikken som tilhørende et utforskende stadium i tilknytningsteoriens trygghetssirkel. Det ligger til grunn i artikkelens resonnement at de diktene som Alfredsson ser på, henvender seg til barn og unge på grunn av undertitler som «Dikt for born». Likevel kommer Alfredsson via tilknytningsteori fram til noe vesentlig i Bramness’ dikt og måter som de tiltaler leserne uavhengig av alder. Diktene kan aktivere en trygghetssirkel i oss alle, hvilket demonstrerer på ny at Bramness dikt har aldersoverskridende potensialer og er allalderlitteratur vel så mye som barnelyrikk.

Antologien avsluttes med **Hilde Kramers** essay «*Trollmåne*. Om å illustrere dikt av Hanne Bramness». Kramer skriver om hvordan hun tenker og går fram når hun illustrerer, og hvordan hun arbeidet med illustrasjonene til Bramness’ diktsamling *Trollmåne*. Kramers bidrag gir et unikt innblikk i denne prosessen, der illustratøren nødvendigvis må tolke diktene på leting etter hva de sier og gjør, og hva illustrasjonene kan gjøre sammen med diktene. I tilnærmingen må illustratøren finne sin plass og rolle i tekst-bilde-samspillet, og hun må lete fram ord, stemninger og ordbilder som kan gi inspirasjon, og som illustrasjonene kan vokse ut av. I denne sammenhengen minner Kramer oss om at ordet illustrasjon kommer av det latinske «å lyse opp», og at arbeidet med illustrasjonene til *Trollmåne* slik at de skulle lyse opp diktene for leseren, uten å underkaste seg dem.